

Arne Sellæg
Journalist i Adresseavisa

Med hvit frakk og tversover

Slik var de, legene i min barndoms tid. Hvit frakk og tversoversløyfe. Det osset autoritet og makt lang vei. Distriktslegen hørte med til bygdas elite som bare omgikk sognepresten, distriktsveterinæren, og til nød lensmannen.

Distriktslegen var en mann – fordi det alltid var en mann på 50-tallet da jeg vokste opp i Namdalen. Den første kvinnelige legen som dukket opp et tiår eller to etter at undertegnede hadde «utvandret», medførte følgende replikk fra en av bygdas originaler da han i kafeen på nærbutikken skulle fortelle omgivelsene om sitt første besøk hos den kvinnelige legen: «Den som itj bli klein no, kain umulig værre fresk!»

I motsetning til tannlegen som vi oppfattet som i slekt med fanden selv, var vi ikke redd for distriktslegen, men respekten var minst like stor som når vi fikk våre første refs av storkjeftede sersjanter på moen. Nå kan vel også respekt være en slags redsel, om enn ikke av det fysiske slaget. Min mor som nærmest så på distriktslegen som en slags guddom, snakket om det i månedsvis hvis distriktslegen eller hans hustru hadde kommet til å hilse når de tilfeldigvis passerte hverandre på det lille tettstedet.

Gudskjelov er folks holdninger til legestanden i dag en smule mer pragmatisk. Etter hvert som folk flest har fått mer boklig

lærdom, den gamle autoritetstroen har revnet, og synet på helsevesenet er endret radikalt, har også «gudetroen» gitt seg. Einar Gerhardsen ble en gang spurt om hva han mente var det viktigste han hadde oppnådd i sitt lange liv som politiker. Svaret han ga var kort, men ikke mindre viktig av den grunn: «At arbeidsfolk ikke lenger behøvde å stå med lua i handa når de møtte samfunnets autoriteter.»

Det samme kan man vel også si om folks holdninger til legestanden. Mens kjøpmennene slår om seg med at «kundene har alltid rett», er «legene til for pasientene». Ikke omvendt som man av og til får inntrykk av. Egentlig er en slik setning så fullstendig innlysende at den ikke er verd å kommentere en gang. Heldigvis har det overveiende flertallet av landets leger for lengst forstått at de er tjenere og ikke herrer. Selv har jeg en fastlege som jeg aldri har sett i hvit frakk, eller utstyrt med tversoversløyfe. Jeg tror ikke engang «plagget» finnes i hans egen garderobe, knapt nok et slips. En lege som er en samtalepartner, og bare overkikador i kraft av sine kunnskaper, men ikke i kraft av sin posisjon.

Men dessverre finnes det unntak. Det er jo nesten unødvendig i et slikt tidsskrift å nevne at leger i mange sammenhenger både er terapeuter og arbeidsgivere. I begge

disse funksjonene er mulighetene for maktmisbruk så absolutt til stede. Det finnes fortsatt leger som åpenbart tror at den hvite frakken og tversoveren er å betrakte som offiserenes striper og stjerner. Det gir makt over pasienten. Det gir makt over de ansatte. Fortsatt er det dessverre leger som oppfatter seg selv som opphøyde vesener, gjengangere fra en forgangen tid, da bare det å inneha tittelen «lege» var ensbetydende med rett til å bestemme over andre mennesker, på godt og vondt, enten som behandler eller arbeidsgiver.

Fortsatt er det dessverre for mange leger som lever i den villfarelsen at med profesjonskunnskapene så kommer også retten, kanskje mest ubevisst, til å herse med folk. Det er noe fundamentalt feil når enkeltrepresentanter for legestanden som har som sin fremste oppgave å få folk friske, bidrar til det stikk motsatte. Svært ofte da med hjelp av en utålelig arrogant holdning, der jeg-alene-vite er ledetråden. Det er dessverre en del av standen som ikke har tålt overgangen til et demokratisk samfunn der du skal dømmes ut fra det du gjør, og ikke etter hvem du er.

Heldigvis er dette bare unntakene, og jeg hører straks returbeskyldningene: «Journalistene er vel ikke et hår bedre?». Nei, gu'bedre. Vi befinner oss fortsatt nederst på folks liste over hvem de har tillit til sammen med politikere og bankfolk, mens leger og politi troner øverst på den listen.

Det betyr selvsagt ikke at journalister som har det som en slags samfunnsoppgave å peke på skjevheter av ulike slag, også må og skal rette et kritisk blikk på det som skjer innen helsevesenet. Og det gjøres da også hver eneste dag i landets medier, kanskje til overmål vil mange mene. Det jeg peker på er ikke noen kritikk av utøvelsen av det medisinske faget. Der er jeg legmann, men i holdninger som man av og til møter, dessverre kanskje litt for ofte snart 50 år etter at distriktslegen i min kjære hjemkommune i Namdalen ble regnet som en av samfunnets guder.

Kunsten å være lege ...

«En syk mann vet mangt som den sunne ikke aner.»

Arne Garborg

I neste nummer:

- Depresjon hos eldre
- Tvangsinnleggelse og tvangsbehandling
- Apoptose ved hjerte- og karsykdommer
- Brystkreft og mammografi-screening